

Deze nieuwe rubriek komt in de plaats van de vroegere rubriek 'Tijdschriften'.

Centraal staat nu de benadering van slechts één of enkele maatschappelijk relevante thema's in verschillende periodieke publicaties. We zullen hierbij ook bijzondere aandacht besteden aan de standpunten van zowel oude als nieuwe maatschappelijke bewegingen en hun acties voor democratie en een sociaal rechtvaardige en ecologisch verantwoorde samenleving en tegen oorlog, verdrukking, uitbuiting en discriminatie, als individuele politieke en syndicale militanten of geëngageerde academici.

Dit zal niet ten koste gaan van onze focus op diepgaande analyses van fenomenen en processen, die het optreden van de nieuwe en oude sociale bewegingen funderen of zouden moeten funderen.

Wij bieden aldus ook binnen deze rubriek onrechtstreeks een forum aan bewegingen en individuen en pogen duidelijkheid te scheppen in het maatschappelijk debat door tegenstellingen aan de oppervlakte te brengen en door het scheppen van een ruimte voor divergerende meningen maar ook eensluitende of convergerende standpunten.

IMMIGRATIE - EUROPA - MULTICULTURALITEIT EN CULTURELE DIALOOG

Het kapitalisme gaf specifieke vormen aan de migratie

Migratiebewegingen zijn van alle tijden. De ontwikkeling ervan binnen het kapitalisme gaf er echter specifieke vormen aan: slaven als goedkope werkkrachten binnen de mercantiele fase, en industriearbeiders of werknemers binnen de diensteneconomie tijdens de industriële fase.

Het neoliberalisme accentueerde zeer sterk de vrije circulatie van kapitalen, goederen en diensten maar niet van de werknemers.

Tewerkstelling als dusdanig onderging een gedaanteverwisseling met een dubbel appél op flexibele en goedkope arbeidskrachten en zowel niet-geschoolde als supergekwalficeerde werkers. Dit leidde tot een selectieve migratie.

Stagnatie binnen de periferie van de wereld-economie vergroot de druk tot migratie maar anderzijds leidde de tewerkstellingscrisis in het centrum tot coërcitieve maatregelen vanwege de staten van het Noorden.

Oplossingen voor de sociale gevolgen van deze tegenstellingen, inherent aan de logica van de kapitalistische groei, dienen gesitueerd op verschillende niveaus. Op structureel niveau is er de noodzaak voor het vinden van een nieuw evenwicht in de Noord-Zuid-verhoudingen en een heroriëntering van het ontwikkelingsmodel. Op conjunctureel vlak betekent dit erkenning en verdediging van de politieke, sociale en culturele rechten van de migranten.

Alternatives Sud¹ besteedt vanuit deze visie een goede tweehonderd pagina's aan deze thematiek, waarin zowel de gevolgen op mondiaal vlak als binnen de verschillende continenten behandeld worden met aandacht ook voor de uiteenlopende aspecten van de problematiek: vrouwenarbeid, de 'braindrainage' naar de Verenigde Staten (Indische informatici), vluchtelingenstromen in Afrika ...

Centraal en Oost-Europa zijn inzake migratie geen concurrenten voor de Arabische wereld

In dit zelfde nummer analyseert **Bichara Khader**² de impact van de verruiming van de Europese Unie op de migraties uit de Arabische en zuid-mediterrane wereld. De landen van Oost- en Centraal Europa vormen hiervoor geen ernstige concurrenten. Hij steunt zich hierbij op een vergelijking van de demografische tendensen in de EU, Oost- en Centraal Europa, en de landen van de Middellandse Zee, ervaringen met migraties en de perspectieven rond de ontwikkeling van de arbeidsmarkt. De zuid-mediterrane landen blijven de komende decennia de "hoofdleveranciers" voor de toevloed van nieuwe arbeidskrachten.

Anders is het gesteld met de migratie uit een zone buiten de grenzen van het verruimde Europa, d.w.z. Oekraïne, Wit-Rusland, Rusland, en alle landen van de Kaukasus. Maar hier meent Bichara Khader dat deze nieuwe migranten zich hoofdzakelijk gaan richten naar de nieuwe lidstaten van de EU.

Er dient zorg te zijn vanwege Europa voor de culturele dialoog want deze is beschadigd door de stigmatisering van Arabieren en moslims na 11 september.

De auteur bevestigt en bepleit het strategisch belang van een Europese betrokkenheid op de Middellandse Zee bij een uitbreiding naar het Oosten. Argumenten voor deze geopolitieke optie zijn: het herstel van de regionale veiligheid en de zorg voor de culturele dialoog, die beschadigd werd door de stigmatisering van Arabieren en moslims na 11 september. Deze optie steunt ook op een "realistische en edelmoedige visie op Europa" die voor de auteur "meer een Europese ruimte dan een Europese macht moet zijn".

Zijn de humanistische en pacifistische perspectieven voor een dergelijk Europa echter zo voor de hand liggend en bereikbaar op korte termijn?

Voor **Georges Spriet (Vrede)**³ hangt de schaduw van Washington, het neoliberalisme, boven het oude continent. Dit komt o.m. tot uiting bij de definitieve – maar nog te bekrachtigen – versie van de Europese grondwet, waarin een lijn zit van maximale liberalisering van de economische en maatschappelijke activiteiten. Inzake defensie hebben de Atlantisten het pleit gewonnen. Zo is er op cruciale punten sprake van de NAVO en is er een met Washington gelijklopende analyse inzake probleemdefiniëring van items voor een buitenlandse politiek: terrorisme, massavernietigingswapens, mislukte staten, georganiseerde misdaad. De vredesbeweging bepleit een ommekeer in het veiligheidsdenken: "De ongelijke Noord-Zuidverhouding, onrechtvaardig lage grondstofprijzen, slechte economische ontwikkeling, neoliberale globalisering ten voordele van de sterkste transnationale ondernemingen, dumping van landbouwproducten, buitenlandse schuld, wapenhandel, de politieke apartheid tegenover grote delen van de wereld, het beleid van twee maten en gewichten zijn voor ons de ware oorzaken van geweld, burgeroorlogen en terrorisme. Om die zaken op te lossen moeten we radicaal kunnen ingaan tegen de politiek van de Verenigde Staten en de NAVO. Om die zaken op te lossen hebben we geen interventieleger nodig."

In november 2003 bereikten de Europese ministers van Defensie overeenstemming over de oprichting van een Europees bewapeningsagentschap, waarvan onder een andere benaming ook sprake is in het ontwerp van Europese grondwet. **Simon Dauwe** besteedt in hetzelfde nummer van "Vrede" hieraan een korte bijdrage⁴.

Is een positieve visie op Europese defensie mogelijk?

Saïd El Khadraoui, Europees parlements lid voor de SP.a, blijkt in **Samenleving en politiek** voorstander van een Europese defensie. Hij waarschuwt dat "we absoluut moeten vermijden dat de Europese defensie beperkt blijft tot een gezamenlijke aankoopdienst van militair materieel". Maar toch betoogt ook hij dat een Europese defensie niet herleid mag worden tot "het afwerken van klussen die de Verenigde Staten niet willen doen. De sociaal-democraten beschouwen de Europese defensie als een stok achter de deur van de preventieve en diplomatieke actie". Saïd El Khadraoui ziet meer heil in een concentratie op conflictmanagement, het voorkomen van conflicten en het stabiliseren van gebieden die net een conflict achter de rug hebben. Hij kant zich tegen een dwaze verhoging van de Europese defensie-uitgaven. Vermits Europa er niet in slaagt met één stem te spreken, meent hij dat een hervorming van de VN-Veiligheidsraad, waarin de EU een permanente zetel zou krijgen in plaats van Frankrijk en Groot-Brittannië, een sleutel zou kunnen vormen voor de oplossing van het probleem. Dit zou de Europese landen verplichten tot voorafgaand overleg. "Maar dit vraagt natuurlijk wel wat opoffering van Frankrijk en Groot-Brittannië ..." De puntjes achteraan de zin blijken er wel op te duiden dat ook hij deze "opoffering" vooralsnog als een vrome wens beschouwt.⁵

De culturele dialoog en de heibel rond het 'hoofddoek'

Zoals hogerop vermeld in deze bespreking, pleitte **Bichara Khader** voor een culturele dialoog tussen Europa en de Arabische wereld, die naar zijn mening "beschadigd werd door de stigmatisering van Arabieren en moslims na 11 september".

In aansluiting hierbij zou men zich kunnen afvragen of de heibel rond het dragen van "het hoofddoek" ook niet bijdraagt tot deze stigmatisering.

Rood, (theoretisch) maandblad van de SAP, publiceert een debat met als vraagstelling 'Moet de linkerkzijde, de eis voor het recht om de hoofddoek te dragen, steunen?'

Voor **Freddy De Pauw** is dit een vals versluierd debat. Een aantal politici (Steve Stevaert, Spirit...) maken er zich al te gemakkelijk vanaf door het enkel te labelen als een vals debat. Het debat is immers de kristallisering van een bredere discussie.

sie over integratie en discriminatie en geen kwestie van religieuze symbolen in het openbaar leven. De ene groep progressieven ziet er een louter vestimentaire code in, de andere groep een "instrument van de discriminatie van de vrouw in culturen die zeer patriarchaal zijn." Ook De Pauw blijkt deze laatste mening toegegaan. Het is niet "omdat sommige vrouwen of meisjes zeggen die hoofddoek vrijwillig te dragen, dat men dat moet aanvaarden". Hij verwijst naar een ander tekenend gedrag: imams die tussenkomen om bij het overlijden van de vader de erfenis volgens de voorschriften van de sharia te verdelen, waarbij een dochter slechts de helft krijgt van een zoon – met instemming van de dochter 'die de traditie wil trouw blijven'.

"De discussie over het hoofddoek is een gemiste kans. Het had kunnen gaan over discriminatie op grond van geslacht (ook in de eigen cultuur en in andere godsdiensten dan de islam) over rassendiscriminatie en xenofobie, over stadsvernieuwing. In de plaats daarvan krijgen we nu een debat over religieuze symbolen, wat alleen maar de frustratie en tegenstellingen aanwakkert", besluit F. De Pauw.

Een heel andere probleemdefiniëring vinden we bij **Matthias Lievens**, die het debat analyseert in termen van een zg. betekenisanalyse. Het hoofddoek wordt de betekenaar, waarin een ganse politieke en maatschappelijke tegenstelling is gecondenseerd. En wie heeft de macht om de betekenis van het hoofddoek te definiëren (de betekenisacht)? Het discours van Dewael, dat van de integristen, dat van delen van de linkerszijde en dat van de muslima's wijzen in verschillende richtingen. "Wat betekent het voor (deze laatste) het hoofddoek te dragen en zich te organiseren tegen hun uitsluiting? Alleen hun autonomie kan ze tegelijk weerbaar maken op verschillende fronten in de strijd tegen racisme en patriarchaat. Met dat proces van betekenisconstructie hangt de legitimerende dan wel contesterende rol samen, die het hoofddoek speelt in de concrete sociale verhoudingen."⁶

Noten

1. Alternatives Sud: Genèse et enjeux des migrations internationales – Point de vue du Sud. 2004. Alternatives Sud - Centre Tricontinental, Avenue Sainte Gertrude, 5 B-1348 Louvain-la-Neuve. Tel. : 010.48.95.60 ; cetri@centri.be; www.centri.be.
2. o.c. p.131: Bichara Khader: "L'impact de l'élargissement de l'Union européenne sur les migrations arabes et sud-méditerranéennes".
3. Vrede. Tijdschrift voor Internationale Politiek. Nr.368 – juli-augustus 2004, p.3: Georges Spriet: Editoriaal: "De schaduw van Washington". Vrede, Filips van Arteveldestraat 35, 9000 Gent. Tel.: 09.233.46.88; fax: 09.233.56.78; vrede@vrede.be; www.vrede.be.
4. o.c. p.28: Simon Dauwe: "Het Europees Bewapeningsagentschap".
5. Samenleving en politiek. Tijdschrift voor een democratisch socialisme. Jaargang 11-nummer 2-februari 04, p. 30 Saïd El Khadraoui: "Europa in 2004". Samenleving en politiek, Bagattenstraat 174, 9000 Gent. Tel.: 09.267.35.31; fax: 09.233.35.32; stichting.kreveld@pandora.be; <http://users.pandora.be/samenleving-en-politiek/> Zie voor een radicaal-kritische visie op het ontwerp van Europese grondwet het artikel van Herman Michiel: "Een ondemocratisch, asociaal en militaristisch project verpakt als Europese 'grondwet'" (VMT 38/2 – juni 2004).
6. Rood – maandblad voor socialistische democratie. Jaargang 36 – mei 2004, p.12 debat: Moet de linkerszijde de eis voor het recht om de hoofddoek te dragen, steunen? Freddy De Pauw: 'Dit is een vals versluierd debat' Matthias Lievens: 'Uitgangspunt is de zelforganisatie van de muslima's zelf' Rood, uitgegeven door de Socialistische Arbeiderspartij(SAP), Belgische afdeling van de Vierde Internationale, Plantinstraat, 20, 1070 Brussel. Tel.: 02.523.40.23; rood@sap-pos.org; www.sap-pos.org